

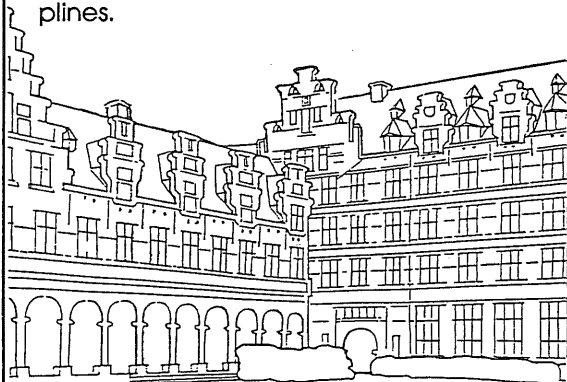
AANVULLENDE EN GESPECIALISEERDE STUDIES IN BEDRIJFSBELEID

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

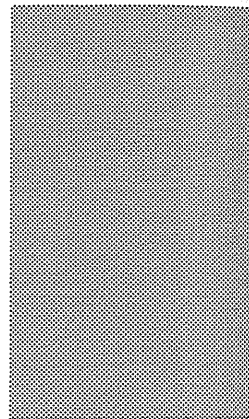
Een gespecialiseerde en praktijkgerichte opleiding in management - één jaar voltijds of twee jaar deeltijds - toegankelijk voor licentiaten in de (toegepaste) economische wetenschappen en handelswetenschappen.

AANVULLENDE STUDIES IN BEDRIJFSKUNDE

Een aanvullende brede en intensieve opleiding in de bedrijfseconomie - als finaliteit of ter voorbereiding van het MBA-programma - één jaar voltijds of twee jaar deeltijds - toegankelijk voor houders van een licentiaatsdiploma in andere disciplines.

UNIVERSITAIRE
FACULTEITEN
SINT-IGNATIUS
ANTWERPEN

CENTER FOR
BUSINESS
ADMINISTRATION
Prinsstraat 13
2000 Antwerpen
tel : 03/220 40 35
03/220 40 41
fax: 03/220 44 20

Marcel Weverbergh *

"Managerial economics"

Scenario voor de nabije toekomst

Dit artikel beschrijft enkele krachtlijnen in verband met de evolutie van de bedrijfseconomie in de nabije toekomst. Vanuit een denkkader met een conceptuele, een methodologische en een toegepaste dimensie schetst de auteur enkele krachtlijnen, o.m. betreffende de raakvlakken tussen algemene economie en bedrijfseconomie, dataverzameling en -verwerking, en dynamische problemen. De agenda zal ook in toenemende mate worden bepaald door de Europese integratie op academisch vlak.

Inleiding

Het is een uitdaging om iets te schrijven over de toekomstperspectieven van het economisch bedrijvig-zijn. Ik zal "managerial economics" opvatten als synoniem voor bedrijfseconomie in ruime zin. Ik beschouw "managerial economics" dus als een synthese, die diverse gezichtspunten en methoden in verband met management in hun onderlinge relaties samenbrengt. Deze ambitie wordt natuurlijk gedeeld met andere deelgebieden van het management. Kenmerkend voor managerial economics, ter aanvulling, is wellicht de klemtoon op praktische relevantie en de aandacht voor kwantitatieve analyse. Geleidelijk is daarbij het vakgebied verruimd: het operationaliseren van economische basisconcepten in het bedrijfsleven is geëvolueerd tot een analyse die, vertrekkend van economische grondslagen, de kwantitatieve ondersteuning van het bedrijfsbeleid in diverse deeldomeinen beoogt. Het is dus niet mogelijk in deze tekst volledigheid na te streven.

Ik vertrek van de schematische voorstelling in figuur 1. Deze maakt een onderscheid tussen de drie belangrijkste polen die bijdragen tot managerial economics: een methodologische, een conceptuele en een toegepaste dimensie.

* Universiteit Antwerpen (UFSIA)

Figuur 1

Methodologische dimensie	Conceptuele dimensie
Data-analyse / statistiek	Micro-economie
Operationeel onderzoek	Industriële organisatie
Speltheorie	Publieke economie
Dynamische optimalisering	Welvaartseconomie
Beslissingstheorie	
Toegepaste aspecten: Bedrijfseconomie	
<i>Grondslagen / Business economics</i> (Zin en organisatie van de onderneming)	
<ul style="list-style-type: none"> Entrepreneurship Property rights Principal / agents Hiërarchische structuren Ownership / control 	
<i>Toepassingsgebieden</i> (Soort onderneming)	
<ul style="list-style-type: none"> Privé-ondernemingen Publieke ondernemingen Non-profitorganisaties Internationaal ondernemen 	
<i>Functionele deelgebieden</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Financiering Marketing Organisatie Strategie Accounting Operationeel beheer Informatietechnologie 	
<i>Actuele problemen</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Deregulering Privatisering Concurrentiepositie 	

Het is duidelijk dat een keuze zich opdringt. Welke elementen bepalen de agenda van onderzoek in de toekomst? Ik zal bij de volgende overwegingen vooral aandacht besteden aan de filosofie die ook ten grondslag lag aan *Managerial Economics* van Joel Dean, namelijk het empirisch en toegepast karakter van de benadering, waarmee het potentieel van een ontwikkeling voor de bedrijfseconomie kan worden geëvalueerd.

Enkele krachtlijnen

A. Raakvlakken tussen algemene economie en bedrijfseconomie

Het ligt voor de hand dat we op dit vlak nog een geleidelijke ontwikkeling zullen zien. Momenteel kan deze problematiek nog op ruime belangstelling rekenen van onderzoekers en vooral van doctoraalstudenten. Misschien is de reden dat "principal/agent"-problemen zich lenen voor eindeloze variaties. De belangrijkste onderwerpen in dit verband hebben een vaste plaats verworven in handboeken, maar hoewel van grote betekenis op theoretisch vlak, blijft de impact op toegepast vlak voorlopig beperkt. Het valt op dat er vanuit verschillende deeldisciplines interesse bestaat in dit verband. Het succes is nog vrij beperkt wat de praktische implicaties betreft, maar ook in andere gevallen is men slechts geleidelijk gekomen tot een verruiming naar praktische consequenties toe. De mate van overlapping tussen diverse disciplines die momenteel zichtbaar is, geeft wellicht een aanduiding voor het feit dat we nog vrij dicht bij concepten zitten en vrij ver van praktische resultaten verwijderd zijn.

De moeilijkheid om de stap te zetten van concepten naar toetsen in het natuurlijk onderzoekslabo van de econoom, namelijk bedrijven, industrieën en consumenten, kortom de economie als zodanig, heeft geleid tot een hernieuwde belangstelling voor laboratoriumexperimenten. Het gebruik daarvan is een van de vele aanduidingen dat de econoom in het algemeen en de bedrijfseconoom in het bijzonder geen genoeg meer kan nemen met de methoden van het traditionele arsenaal. In deze zin treedt er in zekere mate een methodologische branchevervaging op. De laatste jaren hebben verschillende faculteiten een toegenomen nood vastgesteld aan methodologische fundering en een openheid voor de verruiming van de traditionele econometrische methoden naar experimentele en gedragswetenschappelijke methoden. Vertaald naar bedrijfseconomie, houdt dit onder meer in dat de economische psychologie, in haar groei naar volwassenheid als discipline, de driehoeksverhouding tussen economie, bedrijf en consument verder moet ontwikkelen. Misschien als alternatief voor de driehoek economie / overheid / consument. Vanuit de marketing en het marktonderzoek, waar de beoefenaars zelf van diverse pluimage zijn, is dit als zodanig niets nieuws. Voor de bedrijfseconomie als academische bezigheid is het een recentere evolutie, en voor de toekomst is ze onontbeerlijk.

B. Data

De takken van de bedrijfseconomie die de meeste academische erkenning genieten, zijn niet toevallig die takken waarvoor data het gemakkelijkst en in grote hoeveelheid en verscheidenheid voorhanden zijn. Ik denk b.v. aan financiering, waarvoor niet alleen grote hoeveelheden data aanwezig zijn, maar bovendien quasi vrij toegankelijk. Grote hoeveelheden data hebben een biologerende aantrekkingskracht op onderzoekers. De wetten van de dalende meeropbrengsten, gemiddeld of marginaal, schijnen geen invloed te hebben op het enthousiasme dat zij in deze gevallen aan de dag leggen. Onderzoekers zijn risico-avers, uiteraard in financiering, en dus zal men nog lange tijd een wat lager rendement van onderzoek tolereren, in ruil voor de vrij grote zekerheid dat men tot effectieve resultaten komt.

In andere vakgebieden zal men er slechts geleidelijk in slagen het data-probleem op te lossen. Er is een enorme weg afgelegd: van de tijd van Johnston, nauwelijks veertig jaar geleden, toen het verzamelen van bedrijfsdata een project op zichzelf betekende voor elk bedrijf afzonderlijk, in de hoop te komen tot een steekproef van enkele tientallen of enkele honderden eenheden, met voldoende vergelijkbare data om een kostenfunctie te schatten, tot de geautomatiseerde datacollectie en dataverspreidingsmethoden die we vandaag kennen. We kunnen stellen dat we momenteel aan het begin staan wat betreft de ontwikkeling inzake kwaliteit, correctheid en vergelijkbaarheid van de data. Het bekijken van een set automatisch berekende financiële ratio's voor een lukrake steekproef van ondernemingen uit de Belgische top 5000 kan wellicht de vraag doen rijzen of alle cijfers die uit de computer komen, inderdaad zinvol en onderling vergelijkbaar zijn. Toch zijn dergelijke cijfers de grondstof waarmee we werken.

Een onvermijdelijke tendens in dit verband is dat we van theorie zonder data naar een situatie gaan waarin we dreigen te verdrinken in de enorme hoeveelheid data. Momenteel zijn expertsystemen in ontwikkeling om de data-analyse te routiniseren. Uiteindelijk zal het gebruik ervan ook moeten doordringen in het bedrijfseconomisch onderzoek.

C. Dynamische problemen

We hebben de laatste jaren een enorme ervaring gezien in de aandacht voor dynamische problemen, met verschillende spelers, agenten of wat ook de gebruikte namen zijn. Ik geloof dat dit meer is dan een tijdelijke

opflakking in de belangstelling of een collectieve fascinatie voor een bepaalde methodologie. Deze ervaring volgt onmiddellijk uit de groeiende bewustwording van de lange-termijneffecten van economische gedragingen. Ze gaat daarom ook samen met de doorbraak van de empirische relevantie van speltheoretische concepten. Milieu, eindigheid van hulpbronnen en het nieuwe morele engagement in de samenleving betekenen dat dit soort oefeningen nog lange tijd op de agenda zullen staan. De behandeling van dynamische problemen is daarbij in een stadium gekomen waarbij de realiteitszin van modellen sterk is vooruitgegaan, doordat de comparatieve statica als dominante analyse-methode doorbroken werd.

D. De toekomst

Ik heb zorgvuldig geprobeerd om in het voorgaande futurisme te vermijden. Bij wijze van conclusie is het misschien toch geoorloofd enkele bedenkingen in die richting te doen. Geleidelijk krijgen managerial economics en management science een andere betekenis. Ze zijn geëvolueerd van fragmentarische toepassingen, door methodologische kennis vooral inzake statistiek en operationeel onderzoek gedreven, naar systeemtoepassingen. We komen stilaan in de sfeer van "business engineering" en zelfs van "industrial engineering". Dit betekent de integratie van inzichten en data op verschillende niveaus – economische, bedrijfseconomische en gedragsmatige – tot globale modellen. In de marketing science spreekt men van beslissingsondersteunende modellen, "from cradle to grave": van een concepttest, gevolgd door een minitest als assessor, tot eindspelmodellen als defendor, wordt de volledige levenscyclus van produkten gemonitord en gecontroleerd. Er is nog ruimte om verder te integreren; wellicht zijn in andere deeldomeinen andere inspanningen gaande, of reeds in een verder stadium van toepassing.

Deze evolutie leidt tot nieuwe vragen. In het schaakspel is er een inventaris van openingsstrategieën, middenspelstrategieën en eindspelsituaties. Deze bepalen in grote mate het uitzicht van de partij. De meerderheid van de spelers heeft een middelmatig inzicht in de bestaande principes. Stilaan kunnen slechts enkelen de (beste) computer nog verslaan. Analoog bepalen computerprogramma's in belangrijke mate het korte-termijnverloop op de beurs. Een belangrijke vraag is of de ondernemingsmodellen van de toekomst dezelfde impact zullen hebben op de bedrijfseconomie. De beperkingen om dit te verwezenlijken zijn niet technologisch, maar liggen vooral op het vlak van interdisciplinaire samenwerking, coördinatie dus, iets waar bedrijven sterker in zijn dan fa-

culiteiten. De bedrijfseconomie komt in de sfeer van de strategische beslissingscentra van de "global enterprises" van morgen. De wapens blijven toegang tot en controle van de data, maar met een sterk verhoogde verfijning en effectiviteit in het gebruik ervan. Minder de inzet van expertsystemen als zodanig, wel de doelgerichtheid van dataverzameling en -verwerking worden cruciaal. "Managerial economics for competitive advantage". Een vraag die zich opdringt is in welke mate en onder welke voorwaarden de universiteiten toegang krijgen tot de noodzakelijke data.

Het zou verkeerd zijn te besluiten met een pessimistische noot. De laatste decennia is er druk aan de weg getimmerd. Europese structuren worden ontwikkeld, een Europese academische markt is in wording. De taalbarrières zijn momenteel nog belangrijk, maar toch groeien er snel gemeenschappelijke interessepolen. Dit geeft ongetwijfeld een belangrijke impuls op het vlak van motivatie. Een extra duwtje, dat in tijden van soberheid en bezuiniging hard nodig is. Voor de bedrijfseconomen komt misschien de tijd om reconversieplannen op te stellen. Privatisering, deregulering en andere actuele problemen kunnen dan meer aandacht krijgen. Anderzijds betekent meer privatisering en meer omschakeling van de non-profit- naar de profitsector ook meer gewicht voor het traditionele studieobject van de bedrijfseconomie. Soms verdwijnen de problemen vanzelf, voor we de antwoorden hebben. In dat geval blijven de historici over om te oordelen over de vraag wie gelijk had en om vast te stellen wie gelijk heeft gekregen.

Abstract

A Scenario for the Development of Managerial Economics

The future evolution of managerial economics as an academic discipline will be governed by some basic forces: the current interest in business economics or the foundations of managerial economics (property rights, principal agents ...), where the theoretical insights should gradually move into testable and applied results. Next the explosion of data availability, which offers both new opportunities and a possible threat with respect to public availability, further an increased attention towards dynamic phenomena. An important side aspect is the change in organisation which the academic community is currently undergoing: a more European paradigm is emerging, dictated by the European integration of the academic community.

Marc Despontin *

De kwantitatieve methoden in de economische wetenschap

Na de Tweede Wereldoorlog maakten kwantitatieve methoden in de economische wetenschap sterke opgang. Tegen het einde van de jaren zestig was de basis gelegd voor operationele kwantitatieve modellen, die een stabiele groei konden beschrijven en optimaliseren. De ontnuchtering kwam samen met de oliecrisis, de werkloosheid, de inflatie. Het artikel beschrijft de ontwikkeling van het traditioneel operationeel onderzoek naar beslissingsondersteunende systemen. De auteur besluit dat de economische wetenschap zowel het inductieve als het deductieve, het beschrijvende en het normatieve moet blijven omvatten.

Inleiding

Kwantitatieve methoden zijn voor een humane wetenschap instrumenten. De ontwikkeling van het gebruik ervan hangt dan ook nauw samen met de ontwikkeling van de wetenschap zelf. Een overzicht geven om in een kristallen bol te kijken, veronderstelt veralgemening, een schets die slechts weinig nuancering mogelijk maakt. Slechts uit de discussie die zij opwekt, kan een betere voorspelling spruiten.

1. Het optimisme van de jaren zestig

De sterke opgang in het gebruik van kwantitatieve methoden in de economische wetenschap dateert van na de Tweede Wereldoorlog. De wereld werd toen gekenmerkt door:

- een sterke vraag naar goederen in het kader van de wederopbouw en het welvaartsideaal,

* Vrije Universiteit Brussel. Deze tekst is opgedragen aan mijn moeder.